

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

Автором статті розкрито поняття "фінансовий аналіз". Показані суть і значення фінансового аналізу: його основні цілі, завдання, особливості. Розглянуті основні економічні показники, що використовуються у фінансовому аналізі. Сформована адекватна умовам сучасного ринку ідеологія стандарту оцінки успіху підприємства.

The author of the article reveals the notion of "financial analysis". The essence and meaning of financial analysis are depicted in the article: including its key objectives, tasks, peculiarities. Basic economic parameters, applied in financial analysis, are reviewed by the author. The relevant to contemporary market environment ideology of principles to assess the success of organization is developed in the article.

Ключові слова: фінансовий аналіз, фінансовий облік, управлінський облік, фінансові критерії діяльності, рентабельність, окупність, ліквідність, платоспроможність, бухгалтерський баланс.

Key words: financial analysis, financial accounting, financial performance criteria, profitability, payback, liquidity, solvency, balance sheet.

ВСТУП

В умовах ринкової економіки особливо важливо визначати фінансову стабільність організації, тобто стан фінансових ресурсів, коли організація може вільно маневрувати коштами, щоб шляхом ефективного їх використання забезпечити безперебійний процес проведення й реалізації товарів, послуг, а також виділити кошти на розширення й відновлення виробничої бази.

За допомогою комплексного аналізу вивчаються економічні, фінансово-господарчі й медико-соціальні фактори, що зумовлюють ефективність діяльності медичних організацій. Все це створює передумови, що аналіз діяльності вкрай необхідний для встановлення конкурентних позицій організації, вибору нею видів діяльності, способів надання послуг, що забезпечують попит з боку споживачів. Суб'єкти господарської діяльності вдаються до аналізу фінансового становища періодично — в процесі регулювання, контролю, спостереження за станом і роботою організацій, складання бізнес-планів і програм, а також при виникненні складної фінансової ситуації.

Гостра необхідність у фінансовому аналізі виникає в ході перетворення організаційно-правових структур і реорганізації існуючих підприємств, у процесі приватизації й акціонування, а також при виробленні заходів щодо підтримки й санації організацій, що перебувають на грані банкрутства. Там, де спостерігається висока культура управління організацією, будь-який річний і навіть кварталний звіт про її

діяльність супроводжується фінансовим аналізом.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою роботи є з'ясування сутності поняття "фінансовий аналіз"; дослідження суті й значення фінансового аналізу; розглянути основні економічні показники, що використовуються у фінансовому аналізі; сформувати адекватну умовам сучасного ринку ідеологію стандарту оцінки успіху підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Окремі теоретичні, методичні та практичні проблеми фінансового обліку висвітлювали у своїх роботах М. Білик, М. Білуха, Ф. Бутинець, Р. Вялова, С. Голов, З. Гуцайлюк, В. Завгородній, М. Кужельний, А. Кузьмінський, В. Лінник, Є. Мних, Н. Невмержицька, О. Павловська, Н. Притуляк, М. Пушкар, В. Рудницький, В. Сопко, Х. Андерсен, Е. Аренс, Ф. Вуд, Р. Ентоні, Д. Кармайкл, Д. Колдуелл, Дж. Лоббек, Б. Нідлз, Д. Робертсон та інші.

В умовах розвитку ринкових відносин значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їх ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, пошуку шляхів підвищення й зміцнення фінансової стабільності, оздоровлення підприємств та виходу їх з кризового стану.

Суттєва роль у вирішенні цих питань належить фінансовому аналізу. На думку М. Д. Білик, О. В. Павловської, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицької, фінансовий аналіз є процесом дослід-

ження фінансового стану і основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку, це засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру [2, с. 11].

Аналіз фінансової й господарської діяльності організації пов'язаний з обробкою великої інформації, що характеризує найрізноманітніші аспекти функціонування організації як виробничого, фінансового, майнового, соціального комплексу. Найчастіше ці дані зосереджені в документах фінансової звітності, балансі організації, облікових відомостях, оперативній документації. Таким чином, документально-інформаційною основою аналізу фінансового стану й господарської діяльності організації служать дані бухгалтерського обліку. Самі ці дані дозволяють висловити судження про стан справ у організації.

Головною метою фінансового аналізу є одержання основних інформативних параметрів, що дають об'єктивну й точну картину фінансового стану організації, її доходів і видатків, прибутків і збитків, змін у структурі активів і пасивів, у розрахунках з дебіторами й кредиторами. Такі дані можна отримати в результаті проведення комплексного аналізу фінансових звітів. На наш погляд, результатом фінансового аналізу є оцінка поточного стану організації, її майна, активів і пасивів балансу, швидкості обороту капіталу, прибутковості використовуваних коштів. Аналіз фінансового становища організації дозволяє також відстежити тенденції її розвитку, дати комплексну оцінку господарської, комерційної діяльності й служить, таким чином, сполучною ланкою між виробленням управлінських розв'язків і, власне, виробничою діяльністю.

Поглиблений фінансово-господарчий аналіз стану й діяльності організацій, проведений кваліфікованими фахівцями, як правило, незалежних служб, називають аудитом. В. Бабіч, С. Сагова впевнені, що для проведення такого аналізу найчастіше залучаються зовнішні аудитори, але аудит може проводитися власними, внутрішніми аудиторськими організаціями [1, с. 246].

Методологічно та організаційно бухгалтерський облік поділяється на фінансовий і управлінський. Це дві галузі єдиної системи обліку, кожна з яких має своє призначення, відіграють свою роль в управлінні підприємством, у забезпеченні необхідною інформацією різнопланових користувачів.

Фінансовий облік можна визначити як сукупність правил та процедур, які забезпечують підготовку, оприлюднення інформації про результати діяльності підприємства. Організація фінансового обліку повинна забезпечити: суцільне, повне і безперервне відображення усіх господарських операцій, які відбулися за звітний період; складання встановленої фінансової (бухгалтерської) звітності; постачання необхідної та вірогідної інформації користувачам. Він базується на обліковій інформації, яка, крім використання її усередині організації керівництвом, повідомляється тим, хто перебуває поза організацією. На думку В. Ковалева, управлінський облік охоплює всі види облікової інформації,

Таблиця 1. Найбільш вагомні показники фінансово-господарчої діяльності

Показник	Короткий опис
Окупність	Цей показник дозволяє судити про те, наскільки швидко організація здатна повернути грошовий капітал, вкладений нею в справу. Розділивши обсяг вкладених грошових коштів на величину річного прибутку в порівнянних цінах, одержуваної за рахунок витрачених коштів, одержимо кількість років, за які кошти окупляться.
Рентабельність	Виражається відношенням величини прибутку, отриманого організацією за певний період, до вартості коштів, використаних і витрачених організацією для одержання прибутку. Як ясно з визначення, показник рентабельності виражається дробом, у чисельнику якого — загальний або чистий прибуток, а в знаменнику — обсяг виробництва й обігу (собівартість) або загальний обсяг доходу організації, або вартість основних і обігових коштів. Ми переконані, що показник рентабельності підприємницької, комерційної діяльності, обчислений одним із зазначених способів, повинен бути не нижчим 20—40%.
Швидкість оборотності капіталу	Характеризує мобільність використання коштів, вкладених у справу. Показник швидкості обороту капіталу вимірюється у вигляді співвідношення між доходами організації за певний період часу і грошовою величиною активів організації, завдяки використанню яких вдалося одержати доходи. Бажано, щоб швидкість обороту капіталу була суттєво >1.
Ліквідність активів	Визначає можливість швидкого перетворення активів організації в гроші, від чого залежить платоспроможність. За наявності такої можливості організація може не побоюватися наявності в неї грошових зобов'язань, що не перевищують за величиною ліквідні активи. На випадок цього, якщо навіть організація не буде діставати прибуток, вона продає легколіквідні активи й розраховується з боргами. Найбільш ліквідні активи — це кошти на рахунках фірми. Звідси, однак, не випливає, що треба тримати на рахунках фірми побільше грошей. При такій тактиці дій організація буде мати низьку оборотність коштів, що також погано. Але бажано мати мінімально необхідну кількість «живих» грошей або мати можливість оперативно перетворювати на гроші інші активи.
Коефіцієнт терміновості	Дорівнює відношенню швидкоореалізовуваних високоліквідних активів до короткострокових зобов'язань організації. Цей показник характеризує, наскільки швидко організація може виконати грошові зобов'язання, розрахуватися з боргами. Непогано, якщо коефіцієнт терміновості близький до 1, тобто організація здатна швидко виконати грошові зобов'язання, перетворивши в гроші свої ліквідні активи. У той же час коефіцієнт терміновості в кілька разів > 1 — несприятливий, тому що в цьому випадку організація має більше мобільних коштів, ніж їй необхідно.
Показник стабільності (надійності)	Визначається у вигляді відношення зовнішніх зобов'язань організації в грошовому обчисленні, тобто позикових коштів по довгострокових і короткострокових кредитах до власних коштів організації. Бажано, щоб цей показник був значно < 1. У той же час це правило не має абсолютного характеру.
Співвідношення дебіторської й кредиторської заборгованостей	Рекомендується підтримувати на рівні >1, щоб можна було перекрити борги самої організації кредиторам за рахунок боргів, що вертаються організації її боржниками.

яка вимірюється, обробляється й передається для внутрішнього використання керівництвом. Поділ обліку породжує розподіл аналізу на зовнішній і внутрішньогосподарський [3, с. 76].

Основою зовнішнього фінансового аналізу виступає здебільшого офіційна фінансова звітність організації у вигляді бухгалтерського балансу. Зовнішній аналіз включає аналіз абсолютних і відносних показників прибутку, рентабельності, ліквідності балансу, платоспроможності організації, ефективності використання позикового капіталу, загальний аналіз фінансового стану організації.

На противагу йому внутрішній фінансовий аналіз необхідний і проводиться в інтересах самої організації. На його основі здійснюється контроль над організаційною й фінансовою діяльністю, намічаються шляхи розвитку діяльності. Основою такого аналізу служать фінансові документи самої організації: бухгалтерський баланс у розширеній формі, фінансові звіти, інші документи. Головним напрямом внутрішнього фінансового аналізу є аналіз ефективності авансування капіталу, взаємозв'язки витрат, обороту й прибутку, використання позикового капіталу, власних коштів. Інакше кажучи, вивчаються всі аспекти господарської діяльності організації. Певні сфери такого аналізу можуть бути комерційною таємницею організації.

Аналіз фінансового стану медичної організації повинен, насамперед, засвідчити факт стабільної забезпеченості її діяльності фінансовими ресурсами, що дає можливість гуртувати персонал, здійснювати необхідні закупівлі, платити по рахунках, виплачувати податки, повертати борги. Найпростіша умова й одночасна вимога фінансової стабільності, платоспроможності полягає в необхідності прибуткової роботи організації, тобто одержанні доходів від усіх видів діяльності, що перевищують видатки на проведення діяльності.

Наявність некомерційних, так званих безприбуткових медичних організацій, зовсім не свідчить про те, що їх прибутковість не слід аналізувати. По-перше, будь-яка медична організація, що надає лікувально-профілактичні послуги, повинна бути беззбитковою. По-друге, безприбутковими називають організації, що цілком використовують дохід на потреби підтримки й розвитку своєї діяльності.

Комплексні показники фінансової діяльності, що характеризують фінансовий стан медичної організації, визначаються на основі більш простих унітарних показників, які самі по собі також дозволяють судити про успішність фінансової діяльності. До таких фінансових показників можна віднести: прибуток організації, собівартість; сумарний дохід організації; основні кошти; обігові кошти організації; активи організації; пасиви організації; власний капітал організації; дебіторська заборгованість; кредиторська заборгованість.

Аналіз значень перерахованих показників фінансової діяльності медичної організації і їх змін у часі дозволяє зробити первинний висновок про успішність її роботи як економічного суб'єкта, що панує.

Досить очевидно, що чим вищий сумарний дохід і прибуток організації, тим більші активи, особливо власний капітал, чим вища дебіторська заборго-

ваність, тим вищі шанси медичної організації на економічно успішну діяльність. З іншого боку, чим вища собівартість товарів (робіт, послуг), чим більші пасиви, чим вища кредиторська заборгованість, тим у гіршому фінансовому становищі перебуває організація.

Однак, показники фінансово-господарської діяльності у грошовій формі далеко не завжди об'єктивно характеризують справжнє фінансове становище, навіть якщо доповнюються відомостями про рівень оплати праці персоналу, регулярності й своєчасності платежів організації. Тому в ході аналізу діяльності організації прийнято визначати більш загальні економічні, фінансові критерії діяльності, найчастіше у формі відносин різних абсолютних показників. Найбільш вагомні й розповсюджені фінансові критерії, на нашу думку, представлені в табл. 1.

Отже, фінансовий аналіз має важливе значення в економічній діяльності медичної організації, оскільки дає змогу: пошуку резервів поліпшення фінансового стану підприємства; об'єктивно оцінювати раціональність використання усіх видів фінансових ресурсів; своєчасно вживати заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства; забезпечувати оптимальний виробничий та соціальний розвиток колективу за рахунок використання виявлених у результаті аналізу резервів; забезпечити розробку плану фінансового оздоровлення підприємства.

ВИСНОВОК

Фінансовий стан є найважливішою характеристикою економічної діяльності медичної організації. Він відображає її конкурентоспроможність, потенціал в діловому співробітництві, оцінює економічні інтереси медичної організації та її партнерів. Фінансові показники були і залишаються важливими для медичної організації, але вони повинні бути доповнені іншими показниками, що прогнозують майбутній фінансовий успіх, а саме: показники по клієнтах; показники навчання і розвитку; показники внутрішніх бізнес-процесів.

Література:

1. Бабіч В.В., Сагова С.В. Фінансовий облік (облік активів): навчальний посібник. — К.: КНЕУ, 2006. — 282 с.
2. Білік М.Д., Павлович О.В., Питуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 592 с.
3. Ковалев В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика. ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007 г. — 1024 с.
4. Нівен Пол Р. Діагностика збалансованої системи показників, Підтримуючи максимальну ефективність/ Пер. з англ; За наук. ред. М. Горського. — Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2006. — 256 с.
5. Управление и экономика здравоохранения / Под редакцией А.И. Вьялкова. — ГЭОТАР-Медиа, 2009. — 664 с.

Стаття надійшла до редакції 21.12.2009 р.